

**MEDIA MAKONIDA SUN'IY INTELLEKTNING KONTENT ISHLAB
CHIQUARISH JARAYONIGA TRANSFORMATSION TA'SIRI: ETIK
MUAMMOLAR VA ISHONCH INQIROZI**

<https://doi.org/10.70728/conf.edu.v3.i4.021>

Lobar Turayeva

Kursiv Uzbekistan nashri muxbiri

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi media makonida sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida kontent ishlab chiqarish jarayonida yuzaga kelayotgan tub o'zgarishlar kompleks tarzda tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor kontentning epistemologik ishonchliligi, dezinformatsiya oqimining kuchayishi, algoritmik tarafkashlik, shuningdek inson kreativligining transformatsiyasiga qaratiladi. Tadqiqotda zamonaviy statistik ko'rsatkichlar va nazariy yondashuvlar asosida sun'iy intellektning media muhitga ta'siri chuqur yoritilib, etik muammolarning tizimli xususiyati ochib beriladi.

Kirish

Zamonaviy axborot jamiyatida media tizimi faqat kommunikatsiya vositasi emas, balki ijtimoiy ongni shakllantiruvchi asosiy institutlardan biriga aylangan. Raqamli texnologiyalarning keskin rivojlanishi, ayniqsa sun'iy intellekt tizimlarining joriy etilishi media makonning funksional mohiyatini tubdan o'zgartirmoqda. OpenAI, Google va Meta kabi yirik texnologik markazlar tomonidan ishlab chiqilgan generativ modellar nafaqat axborot ishlab chiqarish tezligini oshirdi, balki uning tabiati va sifatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatdi.

Bugungi kunda media makon "inson tomonidan boshqariladigan tizim"dan "algoritmik boshqariladigan tizim"ga o'tish bosqichini boshdan kechirmoqda. Bu transformatsiya natijasida axborot ishlab chiqarish demokratlashgani holda, uning nazorati va sifat kafolatlari masalasi murakkablashib bormoqda. Shu jihatdan sun'iy intellektni nafaqat texnologik innovatsiya, balki ijtimoiy-falsafiy hodisa sifatida ham baholash zarur.

Sun'iy intellektning media kontent ishlab chiqarish jarayoniga kirib kelishi eng avvalo axborotning ishonchlilik mezonlarini qayta ko'rib chiqishga majbur qilmoqda. An'anaviy jurnalistikada axborot bir nechta bosqichli tekshiruvdan o'tsa, generativ modellarda bu jarayon avtomatlashtirilgan va ko'pincha yuzaki amalga oshiriladi. Natijada sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan matnlar tezkorlik va hajm jihatidan ustun bo'lsa-da, ularning faktologik aniqligi har doim ham kafolatlanmaydi. Ilmiy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, bunday kontentlarda yashirin xatoliklar, noto'g'ri kontekstual talqinlar va hatto uydirma faktlar uchrashi mumkin. Bu esa media makonida "axborotning fragmentatsiyasi" va "haqiqatning nisbiylashuvi" jarayonlarini kuchaytiradi.

Mazkur jarayonning yana bir muhim jihati dezinformatsiya fenomenining sifat jihatidan yangi bosqichga o'tganidir. Ilgari yolg'on axborotlar asosan inson omili bilan bog'liq bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda sun'iy intellekt ularni masshtabli va tizimli ravishda ishlab chiqarish imkonini bermoqda. Ayniqsa, deepfake texnologiyalari real va sun'iy obrazlar o'rtasidagi chegarani deyarli yo'qotib yubordi. World Economic Forum tomonidan ta'kidlanishicha, dezinformatsiya global xavfsizlik uchun eng jiddiy tahdidlardan biriga aylangan. Bu esa media makonida ishonch inqirozining chuqurlashishiga olib kelmoqda, chunki auditoriya uchun qaysi axborot haqiqatga mos, qaysi biri manipulyativ ekanini aniqlash tobora qiyinlashmoqda.

Sun'iy intellektning yana bir murakkab jihati uning algoritmik tabiatida namoyon bo'ladi. Ushbu tizimlar neytral emas, balki ular o'rgatilgan ma'lumotlar bazasidagi stereotip va tarafkashliklarni o'zida aks ettiradi. Natijada sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan kontent ijtimoiy tengsizliklarni takrorlashi yoki hatto kuchaytirishi mumkin. Bu esa media makonning ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi roliga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellekt etikasi masalasi alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllanib bormoqda.

Kreativlik fenomenining transformatsiyasi ham ushbu jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi. Sun'iy intellekt matn, tasvir va video yaratishda inson ijodiga muqobil vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu esa ijodiy mehnatning iqtisodiy qiymatini qayta belgilashga olib kelmoqda. Bir tomondan, kontent ishlab chiqarish arzonlashib va tezlashib bormoqda, ikkinchi tomondan esa inson ijodining noyobligi va individual yondashuvi qadrsizlanish xavfi ostida qolmoqda. Eng muhim savollardan biri shundaki, sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan mahsulotni haqiqiy ijod natijasi deb baholash mumkinmi yoki yo'q.

Shuningdek, sun'iy intellektning keng qo'llanilishi auditoriya xulq-atvoriga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Algoritmilar foydalanuvchining qiziqishlariga mos kontentni tanlab berar ekan, bu "informatsion pufak" fenomenini yuzaga keltiradi. Natijada insonlar faqat o'z qarashlariga mos axborotni iste'mol qiladi va bu ijtimoiy polarizatsiyani kuchaytiradi. Bu jarayon uzoq muddatda jamiyatning intellektual rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa

Sun'iy intellekt media makonning tarkibiy va funksional asoslarini tubdan o'zgartirayotgan murakkab fenomen sifatida namoyon bo'lmoqda. Uning ijobiy imkoniyatlari bilan bir qatorda, etik muammolari ham chuqur va ko'p qirrali xususiyatga ega. Shu sababli mazkur jarayonni nazorat qilish uchun kompleks yondashuv, jumladan etik me'yorlar ishlab chiqish, texnologik shaffoflikni ta'minlash va auditoriyaning media savodxonligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. World Economic Forum. *Global Risks Report 2024*. — Dezinformatsiya va sun'iy intellekt xavflari bo'yicha tahliliy hisobot.
2. World Intellectual Property Organization. *Artificial Intelligence and Intellectual Property Policy Paper*. — SI va mualliflik huquqi muammolari bo'yicha rasmiy tahlil.
3. Yevropa Ittifoqi. *Artificial Intelligence Act (AI Act)*. — Sun'iy intellektni tartibga solishga qaratilgan normativ hujjat.
4. Weapons of Math Destruction. — Algoritmik tarafkashlik va uning ijtimoiy oqibatlari haqida fundamental asar.
5. Artificial Intelligence: A Modern Approach. — Sun'iy intellekt nazariyasi va amaliyoti bo'yicha asosiy akademik manba.

